

BÀI 4. PHÉP THỬ VÀ BIẾN CỐ

1. Phép thử

Phép thử ngẫu nhiên là phép thử mà ta không đoán trước được kết quả, mặc dù đã biết tập hợp các kết quả có thể xảy ra.

2. Không gian mẫu

Không gian mẫu Ω (omega) là tập hợp các kết quả có thể xảy ra của một phép thử.

Ví dụ. Phép thử: Gieo một đồng tiền.

a) Mô tả không gian mẫu: $\Omega = \{S, N\}$.

(Với S là “mặt sấp xuất hiện” và

N là “mặt ngửa xuất hiện”)

b) Số phần tử của không gian mẫu là: $n(\Omega) = 2$.

Ví dụ. Phép thử: Gieo một con súc sắc.

a) Mô tả không gian mẫu: $\Omega = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$.

(Kí hiệu cho việc xuất hiện mặt 1 chấm, 2 chấm, ...)

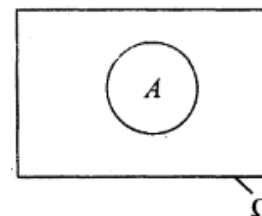
b) Số phần tử của không gian mẫu là: $n(\Omega) = 6$.

3. Biến cố

Biến cố A là một tập hợp con của không gian mẫu Ω : $A \subset \Omega$.

- Tập $\emptyset$ (rỗng) được gọi là **biến cố không thể** ($\emptyset \subset \Omega$).
- Tập Ω được gọi là **biến cố chắc chắn** ($\Omega \subset \Omega$).

4. Phép toán biến cố

Giả sử A là biến cố liên quan đến một phép thử:

Tập $\Omega \setminus A$ được gọi là **biến cố đối** của biến cố A . Kí hiệu: $\bar{A}$.

Giả sử A và B là hai biến cố liên quan đến một phép thử.

- Tập $A \cup B$ được gọi là **hợp** của các biến cố A và B .
- Tập $A \cap B$ được gọi là **giao** của các biến cố A và B .

Nếu $A \cap B = \emptyset$ thì ta nói A và B **xung khắc**.

Ví dụ 1. Gieo một đồng tiền 2 lần.

a) Mô tả không gian mẫu

Giải: $\Omega = \{SS, SN, NS, NN\}$.

Trong đó, chẳng hạn SN là kết quả “Lần đầu xuất hiện mặt sấp, lần thứ hai xuất hiện mặt ngửa”

b) Số phần tử của không gian mẫu?

Giải: $n(\Omega) = 4$.

Ví dụ 2. Gieo một đồng tiền 3 lần.

a) Mô tả không gian mẫu

b) Số phần tử của không gian mẫu?

Ví dụ 3. Gieo một con súc sắc hai lần.

a) Mô tả không gian mẫu

Giải: $\Omega = \{(i, j) \mid i, j = 1, 2, 3, 4, 5, 6\}$.

Trong đó (i, j) là kết quả “Lần đầu xuất hiện mặt i chấm, lần sau xuất hiện mặt j chấm”

b) Số phần tử của không gian mẫu?

Giải: $n(\Omega) = 6.6 = 36$.

Ví dụ 4. Gieo một đồng tiền hai lần.

a) Mô tả không gian mẫu

Giải: $\Omega = \{SS, SN, NS, NN\}$.

b) Xác định các biến cố A, B sau đây:

- A : “Kết quả của hai lần gieo là như nhau”

Giải: $A = \{SS, NN\}$.

- B : “Mặt sấp xảy ra ít nhất một lần”

Giải: $B = \{SS, SN, NS\}$.

Ví dụ 5. Gieo một con súc sắc 2 lần.

a) Mô tả không gian mẫu

b) Xác định các biến cố sau đây:

- A : “Tổng số chấm trong hai lần gieo bằng 5”

- B : “Mặt 3 chấm xuất hiện đúng một lần”

- C : “Kết quả của hai lần gieo là như nhau”

Ví dụ 6. Gieo một con súc sắc. Ta có không gian mẫu là: $\Omega = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$. Xác định:

a) Biến cố không thể

Giải: $\emptyset$: “Con súc sắc xuất hiện mặt 7 chấm”.

b) Biến cố chắc chắn

Giải: Ω : “Con súc sắc xuất hiện mặt có số chấm không vượt quá 6”.

Ví dụ 7. Gieo một đồng tiền hai lần.

a) Mô tả không gian mẫu:

Giải: $\Omega = \{SS, SN, NS, NN\}$

b) Xác định biến cố đối của:

- $A = \{SS, NN\}$: “Kết quả của hai lần gieo là như nhau”

Giải: $\bar{A} = \Omega \setminus A = \{SN, NS\}$: “Kết quả của hai lần gieo khác nhau”

- $B = \{SS, SN, NS\}$: “Mặt sấp xảy ra ít nhất một lần”

Giải: $\bar{B} = \Omega \setminus B = \{NN\}$: “Mặt sấp không xảy ra”

Bài tập tự luận

1. Gieo một đồng xu cân đối và đồng chất 2 lần.

a) Mô tả không gian mẫu. Số phần tử của không gian mẫu là bao nhiêu?

b) Xác định các biến cố sau:

A : “Kết quả của hai lần gieo khác nhau”

B : “Mặt sấp xảy ra ít nhất một lần”

C : “Mặt sấp xảy ra đúng một lần”.

2. Gieo một đồng xu cân đối và đồng chất 3 lần.

a) Mô tả không gian mẫu. Số phần tử của không gian mẫu là bao nhiêu?

b) Xác định các biến cố sau:

A : “Kết quả của ba lần gieo giống nhau”

B: “Mặt sấp xảy ra ít nhất hai lần”

C: “Mặt sấp xảy ra đúng hai lần”.

3. Gieo ngẫu nhiên một con súc sắc cân đối và đồng chất.
  - a) Mô tả không gian mẫu. Số phần tử của không gian mẫu là bao nhiêu?
  - b) Xác định các biến cố sau:
    - A: “Mặt chẵn xuất hiện ”
    - B: “Xuất hiện mặt có số chấm chia hết cho 3”
    - C: “Xuất hiện mặt có số chấm không bé hơn 3”.
4. Gieo ngẫu nhiên một con súc sắc cân đối và đồng chất 2 lần.
  - a) Mô tả không gian mẫu. Số phần tử của không gian mẫu là bao nhiêu?
  - b) Xác định các biến cố sau:
    - A: “Số chấm trong hai lần gieo bằng nhau”
    - B: “Tổng số chấm bằng 8”
    - C: “Mặt 6 chấm xuất hiện ít nhất một lần”.
5. Trong hộp có 9 viên bi trắng, 3 viên bi đen. Chọn ngẫu nhiên đồng thời năm viên bi?
  - a) Tính số phần tử của không gian mẫu?
  - b) Tính số phần tử của các biến cố sau:
    - A: “năm viên bi chọn được có đúng hai bi đen”
    - B: “năm viên bi chọn được có không quá hai bi đen”.

BÀI 5. XÁC SUẤT CỦA BIẾN CỐ

1. Xác suất của biến cố

Nếu A là biến cố liên quan đến phép thử chỉ có một số hữu hạn kết quả đồng khả năng xuất hiện thì tỉ số:

$$P(A) = \frac{n(A)}{n(\Omega)} \quad \left(\text{Tức là: } \frac{\text{số phần tử của biến cố } A}{\text{số phần tử của không gian mẫu } \Omega} \right)$$

được gọi là **xác suất của biến cố A** .

2. Tính chất

- $0 \leq P(A) \leq 1$, $P(\emptyset) = 0$, $P(\Omega) = 1$.
- Nếu A và B xung khắc ($A \cap B = \emptyset$), thì:

$$P(A \cup B) = P(A) + P(B). \quad (\text{Công thức cộng xác suất})$$
- $P(\bar{A}) = 1 - P(A)$.

3. Các biến cố độc lập, công thức nhân xác suất

- Hai biến cố được gọi là độc lập nếu sự xảy ra của biến cố này không ảnh hưởng đến xác suất xảy ra của biến cố kia.
- A và B là hai biến cố độc lập $\Leftrightarrow P(A \cdot B) = P(A) \cdot P(B)$.

Ví dụ 1. Gieo ngẫu nhiên một đồng tiền cân đối và đồng chất hai lần. Tính xác suất của các biến cố sau:

a) A : “Mặt sấp xuất hiện hai lần”

Giải: Không gian mẫu $\Omega = \{SS, SN, NS, NN\} \Rightarrow$ Số phần tử $n(\Omega) = 4$.

Ta có: $A = \{SS\} \Rightarrow n(A) = 1$

Vậy xác suất của biến cố A là: $P(A) = \frac{n(A)}{n(\Omega)} = \frac{1}{4}$

b) B : “Mặt sấp xuất hiện đúng một lần”

Giải.

Ta có: $B = \{SN, NS\} \Rightarrow n(B) = 2$

Vậy xác suất của biến cố B là: $P(B) = \frac{n(B)}{n(\Omega)} = \frac{2}{4} = \frac{1}{2}$

c) C : “Mặt sấp xuất hiện ít nhất một lần”.

Giải.

Ta có: $C = \{SS, SN, NS\} \Rightarrow n(C) = 3$

Vậy xác suất của biến cố C là: $P(C) = \frac{n(C)}{n(\Omega)} = \frac{3}{4}$

Ví dụ 2. Gieo ngẫu nhiên một con súc sắc. Tính xác suất của các biến cố sau:

a) A : “Mặt chẵn xuất hiện”

---

b) B : “Xuất hiện mặt có số chấm chia hết cho 3”

---

c) C : “Xuất hiện mặt có số chấm không bé hơn 3”.

Ví dụ 3. Gieo ngẫu nhiên một con súc sắc hai lần. Tính xác suất của các biến cố sau:

a) A : “Số chấm trong hai lần gieo bằng nhau”

b) B : “Tổng số chấm bằng 8”

c) C : “Mặt 6 chấm xuất hiện ít nhất một lần”.

Ví dụ 4. Từ một hộp chứa 3 quả cầu trắng, 2 quả cầu đen. Lấy ngẫu nhiên đồng thời hai quả. Tính xác suất sao cho hai quả cầu đó:

a) Khác màu

---

b) Cùng màu.

Bài tập tự luận

1. Gieo một đồng xu cân đối và đồng chất 2 lần. Tính xác suất của các biến cố sau:
  - a) A: “Kết quả của hai lần gieo khác nhau”.
  - b) B: “Mặt sấp xảy ra ít nhất một lần”.
  - c) C: “Mặt sấp xảy ra đúng một lần”.
2. Gieo một đồng xu cân đối và đồng chất 3 lần. Tính xác suất của các biến cố sau:
  - a) A: “Kết quả của ba lần gieo giống nhau”.
  - b) B: “Mặt ngửa xảy ra ít nhất hai lần”.
  - c) C: “Mặt ngửa xảy ra đúng hai lần”.
3. Gieo ngẫu nhiên một con súc sắc cân đối và đồng chất. Tính xác suất của các biến cố sau:
  - a) A: “Mặt chẵn xuất hiện”.
  - b) B: “Xuất hiện mặt có số chấm chia hết cho 3”.
  - c) C: “Xuất hiện mặt có số chấm không bé hơn 3”.
4. Gieo ngẫu nhiên một con súc sắc cân đối và đồng chất 2 lần. Tính xác suất của các biến cố sau:
  - a) A: “Số chấm trong hai lần gieo là như nhau”.
  - b) B: “Tổng số chấm bằng 7”.
  - c) C: “Mặt 2 chấm xuất hiện ít nhất một lần”.
  - d) D: “Tổng số chấm không bé hơn 10”.
5. Trong hộp có 9 viên bi trắng, 3 viên bi đen. Chọn ngẫu nhiên đồng thời năm viên bi. Tính xác suất của các biến cố sau:
  - a) A: “năm viên bi chọn được có đúng hai bi đen”.
  - b) B: “năm viên bi chọn được có không quá hai bi đen”.
6. Từ một hộp chứa 4 quả cầu xanh, 5 quả cầu vàng, 6 quả cầu đỏ. Lấy ngẫu nhiên đồng thời ba quả cầu. Tính xác suất của các biến cố sau:
  - a) A: “Ba quả cầu lấy được khác màu”.
  - b) B: “Ba quả cầu lấy được cùng màu”.

Bài tập trắc nghiệm

Câu 1. Trong các thí nghiệm sau thí nghiệm nào **không** phải là phép thử ngẫu nhiên?

- A. Gieo đồng tiền xem nó mặt ngửa hay sấp.
- B. Gieo 3 đồng tiền và xem có mấy đồng tiền lật ngửa .
- C. Chọn bất kì 1 học sinh trong lớp và xem là nam hay nữ.
- D. Trong một cái hộp có 2 viên bi xanh và 3 viên bi đỏ. Lấy hết ra các viên bi và đếm xem có tất cả bao nhiêu viên bi.

Câu 2. Gieo một con súc sắc 2 lần. Số phần tử của không gian mẫu là

- A. 6.
- B. 12.
- C. 18.
- D. 36.

Câu 3. Gieo một đồng tiền 3 lần là một phép thử có không gian mẫu là

- A. $\{SS, SN, NS, NN\}$.
- B. $\{SSS, SSN, NNS, NNN\}$.
- C. $\{SSS, SSN, SNS, SNN, NSS, NSN, NNS, NNN\}$.
- D. $\{SSS, SSN, SNN, NSS, NNS, NNN\}$.

Câu 4. Gieo một đồng tiền 2 lần. Số phần tử của biến cố để mặt ngửa xuất hiện đúng 1 lần là

- A. 2.
- B. 4.
- C. 5.
- D. 6.

Câu 5. Gieo một con súc sắc 2 lần. Gọi A là biến cố có ít nhất một mặt 6 chấm. Khẳng định **đúng** là:

- A. $A = \{(1, 6), (2, 6), (3, 6), (4, 6), (5, 6)\}$.
- B. $A = \{(1, 6), (2, 6), (3, 6), (4, 6), (5, 6), (6, 6), (6, 1), (6, 2), (6, 3), (6, 4), (6, 5)\}$.
- C. $A = \{(1, 6), (2, 6), (3, 6), (4, 6), (5, 6), (6, 1), (6, 2), (6, 3), (6, 4), (6, 5)\}$.
- D. $A = \{(6, 1), (6, 2), (6, 3), (6, 4), (6, 5), (6, 6)\}$.

Câu 6. Cho A, B là hai biến cố xung khắc. Đẳng thức nào sau đây **đúng**?

- A. $P(A \cup B) = P(A) + P(B)$.
- B. $P(A \cup B) = P(A).P(B)$.
- C. $P(A \cup B) = P(A) - P(B)$.
- D. $P(A \cap B) = P(A) + P(B)$.

Câu 7. Cho A là biến cố liên quan đến phép thử T . Mệnh đề nào **sai**?

- A. $P(A)$ là số lớn hơn 0.
- B. $P(A) = 1 - P(\bar{A})$.
- C. $P(A) = 0 \Leftrightarrow A = \Omega$.
- D. $P(A)$ là số nhỏ hơn 1.

Câu 8. Gieo một con súc sắc cân đối và đồng chất. Xác suất để mặt có số chấm chẵn xuất hiện là

- A. 1.
- B. $\frac{2}{3}$.
- C. $\frac{1}{2}$.
- D. $\frac{1}{3}$.

Câu 9. Từ một hộp chứa 5 quả cầu xanh và 6 quả cầu đỏ. Lấy ngẫu nhiên đồng thời hai quả cầu. Xác suất để hai quả cầu được chọn ra cùng màu là

A. $\frac{25}{33}$.

B. $\frac{25}{66}$.

C. $\frac{5}{22}$.

D. $\frac{5}{11}$.

Câu 10. Từ một hộp có chứa 8 viên bi đen, 6 viên bi đỏ, 5 viên bi tím. Chọn ngẫu nhiên đồng thời 5 viên bi. Xác suất để 5 viên bi chọn được có ít nhất ba viên bi đen là

A. $\frac{14}{2907}$.

B. $\frac{217}{646}$.

C. $\frac{770}{2907}$.

D. $\frac{5401}{5814}$.